

Explaining the Effect of Integrated Business Model Disclosure on the Quality and Usefulness of Accounting Information with the Mediating Role of the Corporate Characteristics¹

Ghafour Sharifzadeh². Ghodrat Alah Barzegar³. Yahya Kamiabi⁴

Received: 2022/12/01

Accepted: 2023/04/22

Research Paper

Abstract

The purpose of this research is to investigate the effect of integrated disclosure of business models on the qualitative characteristics and predictive power of accounting information. This research is practical in terms of purpose and correlational and post-event in terms of method. The statistical population of the research includes 109 companies in the Tehran Stock Exchange during the period from 2012 to 2019. The sample members were selected based on the systematic elimination method. To check and analyze the data, E-views and Smart PLS software and partial least squares method were used. Considering the appropriateness of combined validity and reliability and the intensity of the relationships between the measurement variables and the significance of all paths of the structural model and the overall fit of the model based on the goodness of fit index, the research results have shown that the voluntary disclosure of business models has a direct effect on the predictive power and qualitative characteristics of information. Accounting has no significant effect. But indirectly, the voluntary disclosure of the business model through mediating variables of some company characteristics has a positive and significant effect on the ability to predict accounting information. Also, the integrated voluntary disclosure of business models indirectly has a negative and significant effect on the qualitative characteristics of accounting information. Therefore, in general, the integrated disclosure of business models indirectly (according to the size of the companies, the rate of return on assets, the capital structure, the life of the company and financial leverage) has an effect on the predictive power and the qualitative characteristics of accounting information.

Keyword: Voluntary Disclosure of Business Models, Predictive Ability of Accounting Information, Qualitative Characteristics of Accounting Information.

JEL Classification: C58, L15, L22, M8.

1. DOI: 10.22051/JERA.2023.42211.3067

2. Ph.D. Department of Accounting, Faculty of Economics and Administration, Mazandaran University, Babolsar, Iran. (g.sharify@gmail.com).

3. Assistant Professor, Department of Accounting, Faculty of Economics and Administration, Mazandaran University, Babolsar, Iran. (Ghabarzegar@gmail.com).

3. Professor, Department of Accounting, Faculty of Economics and Administration, Mazandaran University, Babolsar, Iran. (Y.kamyabi@umz.ac.ir).

تبیین اثر افشای یکپارچه مدل کسب و کار بر خصوصیات کیفی و سودمندی حسابداری باتوجه به نقش میانجی ویژگی‌های شرکت^۱

غفور شریف زاده^۲، قدرت‌اله بزرگر^۳، یحیی کامیابی^۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۹/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۲/۰۲

مقاله پژوهشی

چکیده

هدف این پژوهش بررسی اثر افشای یکپارچه مدل‌های کسب و کار بر خصوصیات کیفی و سودمندی اطلاعات حسابداری می‌باشد. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، هم‌بستگی و پس‌رویدادی است. نمونه آماری پژوهش شامل ۱۰۹ شرکت از شرکت‌های عضو بورس اوراق بهادار تهران طی دوره زمانی ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۹ است که بر مبنای روش حذف سیستماتیک انتخاب شدند. برای بررسی و تحلیل داده‌ها، از نرم افزارهای ایویوز و اسمارت پی‌ال‌اس و از روش حداقل مربعات جزئی استفاده شده است. باتوجه به مناسب بودن روایی و پایایی ترکیبی، شدت روابط بین متغیرهای اندازه‌گیری، معنی‌دار بودن تمام مسیرهای مدل ساختاری و برازش کلی مدل بر مبنای شاخص نیکویی برازش، نتایج پژوهش نشان داد که افشای داوطلبانه مدل‌های کسب و کار به صورت مستقیم بر خصوصیات کیفی و سودمندی اطلاعات حسابداری اثر معناداری ندارد. اما از طریق متغیر میانجی ویژگی‌های شرکت (شامل: اندازه شرکت، بازدهی دارایی‌ها، ساختار سرمایه، عمر شرکت و اهرم مالی) بر سودمندی حسابداری اثر مثبت و معنادار و بر خصوصیات کیفی اطلاعات حسابداری اثر منفی و معنادار دارد. همچنین ویژگی‌های شرکت بر سودمندی حسابداری اثر مثبت و معنادار و از سویی بر ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری اثر منفی و معنادار دارد. لذا به طور کلی افشای یکپارچه مدل‌های کسب و کار از طریق نقش میانجی ویژگی‌های شرکت بر خصوصیات کیفی و سودمندی حسابداری تاثیر دارد.

واژه‌های کلیدی: افشای داوطلبانه مدل‌های کسب و کار، سودمندی اطلاعات حسابداری، ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری.

طبقه بندی موضوعی: C58، L15، L22، M8

DOI: 10.22051/JERA.2023.42211.3067

۲. دکتری، گروه حسابداری، دانشکده اقتصادی و اداری، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران. (g.sharify@stu.umz.ac.ir).

۳. استادیار، گروه حسابداری، دانشکده اقتصادی و اداری، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران. (نویسنده مسئول). (Ghabarzegar@gmail.com)

۴. استاد، گروه حسابداری، دانشکده اقتصادی و اداری، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران. (Y.kamyabi@umz.ac.ir).

<https://jera.alzahra.ac.ir>

مقدمه

در پژوهش‌های که با رویکرد چند بعدی و توسعه یافته انجام شده است؛ مانند استروالدرد، پیگنیور و تاسی (۲۰۰۵)^۱، مفهوم مدل کسب و کار در قالب مجموعه‌ای از مولفه‌های مالی و مدیریتی (سازمانی و حاکمیتی) ارائه گردیده است، بنحوی که مولفه‌های مذکور با یکدیگر در یک قالب منسجم دارای ارتباطی پویا بوده و بیانگر چگونگی ایجاد ارزش در واحد تجاری می‌باشند (دیزل، پریر، بترند، گونتیر-بساسیر و پروتین، ۲۰۱۶)^۲. در پژوهش‌های حوزه اطلاعات حسابداری مانند گروه مشاوره مالی گزارشگری اروپا (افراگ، ۲۰۱۳)^۳، مفهوم مدل کسب و کار بیشتر در چارچوب ادبیات حسابداری در قالب مفاهیمی مانند ایجاد جریان‌های نقد، رجحان محتوا بر شکل، فرآیند ارزش آفرینی برای ذینفعان و حسابداری مبتنی بر قصد و نیت مدیریت مورد بررسی قرار گرفته است (لیزنرینگ، لاینسمیر، اسپچگر و تروت، ۲۰۱۲)^۴. بنابراین مفهوم مدل کسب و کار را می‌توان رویکرد توسعه و بهبود عقاید حسابداری از طریق بررسی و احیای مجدد مفاهیم و فرآیندهای گذشته تعریف کرد (دیزل و همکاران، ۲۰۱۶). بر اساس پژوهش‌های انجام شده مفهوم مدل کسب و کار در دو سطح وسیع و محدود تعریف شده است. دیدگاه نسبتاً وسیع شامل مجموعه‌ای از عناصر مالی، راهبردی و سازمانی می‌شود. دیدگاه محدودتر صرفاً شامل جنبه‌های حسابداری و مالی، جریان‌های نقدی و فرآیند ایجاد ارزش در چارچوب ادبیات حسابداری می‌باشد (قنبرزاده، ۱۴۰۱).

در طی سال‌های اخیر، گزارش یکپارچه مدل کسب و کار^۵ موضوع گزارشگری مالی فعلی و سنتی حسابداری را با دغدغه‌های روزافزونی روبرو کرده است، زیرا شرکت‌های بزرگ از رویکرد سنتی گزارشگری که بر شاخص‌های مالی تمرکز دارد، به رویکرد یکپارچه‌تری برای گزارشگری که تمام جنبه‌های مدل کسب و کار را نشان می‌دهد، روی آورده‌اند. طبق اعلام شورای گزارشگری مالی (۲۰۱۱) گزارش‌های مالی سنتی با چارچوبی بی‌نظم و پیچیده به سهامداران اطلاعات مربوط کمتری ارائه می‌دهند. "اگرچه بسیاری از شرکت‌ها اطلاعات

1. Osterwalder, Pigneur & Tucc
2. Disle, Perier, Bertrand, Gonthier-Besacier and Prontin
3. European Finance Research Advisory Group (EFRAG)
4. Leisenring, Linsmeier, Schipper and Trott
5. Integrated Business Model

غیرمالی بیشتری را از طریق گزارش‌های پایداری و گزارش‌های مسئولیت اجتماعی شرکت^۱ ارائه می‌دهند، اما هنوز هم این گزارش‌ها قادر نیستند اطلاعات مالی و غیرمالی را به صورت یکپارچه برای ارتقاء سطح عملکرد سهامداران در اختیار شرکت قرار دهند (۲۰۱۶ لی و یو)^۲. گزارش یکپارچه مدل کسب و کار در بیشتر کشورهای جهان مورد توجه و استقبال گسترده قرار گرفته است. در بسیاری از کشورها از طرف نهادهای حرفه‌ای حسابداری و حسابرسی در این باره پشتیبانی جدی صورت گرفته است. گزارش ۲۰ بی از مجمع تجاری، به طور واضح از گزارش‌های مدل کسب و کار یکپارچه به عنوان یک نوآوری اساسی یاد می‌کند و اذعان دارد که این گزارش‌ها به سرمایه‌گذاران در ارتباط با سرمایه‌گذاری بلندمدت کمک می‌کند. زیرا گزارش یکپارچه مدل کسب و کار در مورد چگونگی ایجاد ارزش در طول زمان با ارائه بینش وسیعتر در مورد استراتژی‌ها، عملکرد و انتظارات، دید کلی تری ارائه می‌دهد (لی و یو، ۲۰۱۹). همانطور که شورای گزارشگری بین‌المللی یکپارچه بر اهمیت مدل کسب و کار تأکید می‌کند، آن را به عنوان سنگ بنای تشکیل دهنده گزارشگری مالی بیان می‌نماید و مدل کسب و کار هر شرکت را به عنوان هسته اصلی شرکت معرفی می‌کند (حکمت، ۲۰۲۰). اخیراً شرکت‌ها در معرض فشارهای شدید خارجی برای افشای معاملات خود با موضوعات غیرمالی قرار دارند. شاخص‌های مالی و عادی که اطلاعات غیرمالی را نادیده می‌گیرند، دیگر برای ذینفعان نمی‌تواند تصویری جامع از عملکرد شرکت و توانایی خلق ارزش آن مهیا نماید (کوزی و کلیس، ۲۰۱۸)^۳. گزارش‌های فعلی شرکت‌ها به درهم‌تنیدگی و ارتباط حیاتی بین استراتژی، حاکمیت شرکتی، فعالیت‌هایی عملیاتی، عملکرد مالی و غیرمالی کمک قابل توجهی نمی‌کنند، بنابراین گزارش‌های یکپارچه مدل کسب و کار به عنوان واکنشی به این انتقادات و به عنوان ابزاری برای درمان کاستی‌ها در گزارش‌های مرسوم ظاهر شده‌اند (هیات گزارشگری یکپارچه، ۲۰۱۰؛ زانگ و لی، ۲۰۱۷)^۴. در حال حاضر برای شرکت‌ها در ایران چارچوب مشخصی جهت افشای مدل‌های کسب و کار وجود ندارد و شرکت‌ها نیز جهت ارائه اطلاعات جامع و شفاف از عملکرد خود بر اساس ماهیت فعالیت، ابزار مناسبی در اختیار ندارند. این پژوهش به لحاظ کاربردی در راستای بهبود اطلاعات حسابداری مبتنی بر ماهیت فعالیت شرکت‌ها دارای اهمیت می‌باشد.

1. Corporate Social Responsibility
2. Lee & Yeo
3. Kılıç. and Kuzey
4. Zhong and Li

همچنین پژوهش حاضر با توجه به نوع نگرش و رویکرد نهادهای حرفه‌ای حسابداری بین‌المللی از جمله شورای بین‌المللی گزارشگری یکپارچه، انجمن حسابداران خیره انگلستان و ولز، هیات بین‌المللی تدوین استانداردهای حسابداری و گروه مشاوره گزارشگری مالی اروپا، نسبت به افشای یکپارچه مدل کسب‌وکار در راستای بهبود اطلاعات حسابداری دارای اهمیت می‌باشد. از طرفی مطالعه و ارزیابی گزارشگری سنج‌های غیرمالی از جمله مدل‌های کسب‌وکار، به دلیل عدم گرایش شرکت‌های ایرانی به شاخص‌های خلق ارزش غیرمالی در مقایسه با سایر کشورهای جهان، همچنین نبود چارچوب مناسب برای بکارگیری اینگونه سنج‌ها ضروری است (میرمحمدی و تالانه، ۱۴۰۰). پژوهش حاضر علاوه بر کمک به غنای ادبیات مفهوم مدل کسب‌وکار تلاش می‌نماید تا به مدیران، سرمایه‌گذاران و تحلیلگران، همچنین سیاست‌گذاران حوزه حسابداری و حسابرسی ایران در راستای تدوین استانداردهای مناسب گزارشگری مالی مفید واقع گردد. در مورد پژوهش‌های مشابه انجام شده در این حوزه می‌توان به پژوهش قنبرزاده (۱۴۰۱) با عنوان کندوکاو تحلیلی در گزارشگری مالی مدل کسب‌وکار با استفاده از منطق فازی اشاره نمود. پژوهش مذکور به بررسی اهمیت اطلاعات مدل کسب‌وکار به عنوان عاملی جهت کاهش شکاف اطلاعاتی، بهبود اعتبار گزارشگری مالی از بعد شفافیت، روایی و پاسخگوی اجتماعی با تکیه بر دیدگاه خبرگان حرفه پرداخته است. از آنجایی که مفهوم مدل کسب‌وکار در پژوهش‌های مختلف در دو سطح وسیع و محدود تعریف شده است (دیدگاه وسیع شامل: مجموعه‌ای از عناصر مالی و راهبردی و سازمانی و دیدگاه محدود: صرفاً شامل جنبه‌های حسابداری و مالی)، لذا پژوهش قنبرزاده (۱۴۰۱) در سطح و دیدگاه وسیع قرار می‌گیرد. در حالی که پژوهش حاضر به دلیل بررسی مدل کسب‌وکار از منظر جنبه‌های حسابداری و مالی در سطح و دیدگاه محدود تعریف می‌گردد که حاکی از جنبه نوآوری پژوهش است.

مبانی نظری پژوهش

در سال‌های اخیر، پژوهشگران زیادی از واژه مدل کسب‌وکار در مطالعات خود استفاده کرده‌اند. لذا می‌توان چنین نتیجه گرفت که مفهوم مدل کسب‌وکار صرفاً در حوزه اقتصاد و مدیریت کاربرد ندارد و سایر نظام بخشی‌ها نیز از این مفهوم استفاده نموده‌اند (تسی، ۲۰۱۰). هیئت استانداردهای حسابداری مالی ایالات متحده (۲۰۰۹) در پژوهش خود نشان داد که بعد از

بحران مالی جهانی، سهامداران توجه خود را به سرمایه‌گذاری در شرکت‌های معطوف کرده‌اند که مدل کسب‌وکار خود را در قالب گزارش‌های روشن و قابل فهم ارائه نموده‌اند. همچنین هیئت مذکور بیان کردند که مدل‌های کسب‌وکار را نمی‌توان صرفاً از طریق اعداد و ارقام افشا نمود، لذا بخشی از گزارش روایی باید بر روی این موضوع معطوف گردد که شرکت جهت دستیابی به وجوه نقد چه فرآیند و اقداماتی را انجام داده‌است (قنبرزاده، ۱۴۰۱).

مدل کسب‌وکار هسته مرکزی گزارشگری مالی می‌باشد که از آن به عنوان قلب کسب‌وکار و سیستمی نامبرده می‌شود که سرمایه‌های شش‌گانه (مالی، نیروی انسانی، سرمایه فکری، ارتباطی - اجتماعی، طبیعی و سرمایه تولیدی) را به عنوان ورودی، به خروجی‌ها (محصولات، خدمات، محصولات فرعی و ضایعات) تبدیل می‌کند و در این راستا، پیامدها از طریق فعالیت‌های کسب‌وکار، اهداف راهبردی شرکت‌ها را تکمیل نموده و نهایتاً در بازه‌های کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت منجر به خلق ارزش می‌شوند.

افشای یکپارچه مدل کسب‌وکار و خصوصیات کیفی اطلاعات حسابداری

گزارشگری حول محور مدل کسب‌وکار به سرمایه‌گذاران و سایر ذینفعان این امکان را می‌دهد که در خصوص موضوعاتی مانند راهبرد شرکت، توانایی مدیریت، میزان اهمیت و توجه شرکت به موضوعات مرتبط با مفاهیم مسئولیت‌پذیری اجتماعی و توسعه پایدار آگاهی داشته باشند (قنبرزاده، ۱۴۰۱). علی‌رغم توسعه چارچوب مفهومی گزارشگری مالی، این چارچوب هنوز برخی از الزامات گزارشگری مالی و توانایی هدایت شرکت‌ها برای ارائه اطلاعات مناسب از نظر ایجاد ارزش برای سرمایه‌گذاران و حمایت از توسعه استانداردهای حسابداری را برآورده نکرده‌است. گروه مشاوره گزارشگری مالی اروپا (افرگ^۱) در بیانیه رسمی خود با عنوان نقش مدل کسب‌وکار در گزارشگری مالی در سال ۲۰۱۳، ضمن بررسی ارتباط بین مدل گزارشگری براساس^۲ و ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری در چارچوب مفهومی هیات استانداردهای حسابداری بین‌المللی، همچنین بررسی نظرات مختلف، نهایتاً نظر خود را مبنی بر تایید وجود ارتباط بین مدل‌های کسب‌وکار و ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری

1. European Financial Reporting Advisory Group

2. International Financial Reporting Standards

بیان نموده‌اند. این بیانیه رسمی یک بحث مفهومی را در مورد اینکه آیا صورت‌های مالی مبتنی بر مدل کسب و کار از ویژگی‌های کیفی اطلاعات در چارچوب مفهومی هیات بین‌المللی گزارشگری مالی^۱ برخوردار است یا خیر را ارائه می‌دهد.

مفهوم یک مدل کسب و کار باید در چارچوب مفهومی هیات بین‌المللی گزارشگری مالی در ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری گنجانده شود. زیرا که ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری برای اهداف گزارشگری مالی با مقاصد عمومی نیز مفید می‌باشند، به طور خاص هنگامی که بیان صادقانه اعتبار اطلاعات ارائه شده را افزایش می‌دهد، استانداردها باید به گونه‌ای طراحی شوند که استفاده‌کنندگان را قادر به درک مدل کسب و کار شرکت کنند. مدل مبتنی بر گزارشگری مالی و نقش مدل کسب و کار باید با توجه به نوع و ماهیت گزارشگری مالی بررسی شود و تنها محدود به بررسی در صورت‌های مالی نگردد، در غیر اینصورت مدل کسب و کار فقط در صورت‌های مالی تأثیرگذار خواهد بود. صرفاً در نظر گرفتن مدل کسب و کار در هنگام تدوین یا بررسی استانداردها ممکن است اثر معنی‌داری نداشته باشد، لذا تعریف استانداردهای خاص در سطح کلی برای تمایز مدل‌های کسب و کار و استخراج الزامات حسابداری مناسب، ضروری به نظر می‌رسد. (گروه مشاوره راهبری، ۲۰۱۴). باتوجه به مبانی نظری ارائه شده فرضیه اول به شرح زیر ارائه می‌گردد:

- افشای یکپارچه مدل کسب و کار بر خصوصیات کیفی اطلاعات حسابداری تأثیر مثبت دارد.

افشای یکپارچه مدل کسب و کار و سودمندی اطلاعات حسابداری

شورای گزارشگری بین‌المللی یکپارچه (۲۰۱۳) در رابطه با نقش افشای مدل کسب و کار در افزایش سودمندی اطلاعات حسابداری تأکید کرده‌است که هدف این گزارش‌ها بهبود کیفیت اطلاعات موجود در اختیار تأمین‌کنندگان سرمایه برای بهینه‌سازی تخصیص منابع به روشی کارآمدتر و موثرتر و افزایش ارزش شرکت است. امروزه مسئولیت‌های مدیریت به ویژه در مورد تأمین نیازهای سهامداران با اطلاعات مربوط به تصمیم‌گیری، اشکال مختلفی به خود

1. International Accounting Standards Board (IASB).

2. Accelerated Strategy Consulting Group

3. International Integrated Reporting Committee

گرفته است. بنابراین، شورای گزارشگری بین‌المللی یکپارچه چارچوبی به نام گزارش تلفیقی^۱ برای جلب رضایت و پاسخگویی به اطلاعات مورد نیاز تمامی ذینفعان و جامعه که می‌تواند پایداری شرکت‌ها را در کوتاه‌مدت و بلندمدت توصیف کند، ایجاد کرده است. مطابق با این دیدگاه، ماکیناس و فارفان (۲۰۱۷)، بیان کردند که گزارش تلفیقی شرکت‌ها را قادر می‌سازد که محتوای اطلاعاتی را با توجه به استراتژی‌های پایداری برای سهامداران افزایش دهند تا از این طریق مکانیسم‌های مختلفی برای ارزش آفرینی ایجاد کنند. با توجه به مورد اخیر و مطالعات انجام شده در این زمینه، به نظر می‌رسد قدرت پیش‌بینی اطلاعات حسابداری و ارزش شرکت در اتخاذ گزارش یکپارچه مدل کسب و کار حائز اهمیت باشد. لذا فرضیه دوم پژوهش به شرح زیر ارائه می‌گردد:

- افشای یکپارچه مدل کسب و کار بر سودمندی اطلاعات حسابداری تاثیر مثبت دارد.

افشای یکپارچه مدل کسب و کار، خصوصیات کیفی و سودمندی اطلاعات حسابداری و ویژگی‌های شرکت

باتوجه به تئوری نمایندگی، شرکت‌های با ویژگی‌های خاص همچون اندازه بزرگتر، عمر بیشتر، ساختار سرمایه پیچیده‌تر، اهرمالی و بازدهی دارای بالاتر مشکل نمایندگی بالاتری دارند و در نتیجه این احتمال وجود دارد که اطلاعات بیشتری را به دلیل مشکل عدم تقارن اطلاعاتی افشاء نمایند. عدم تقارن اطلاعاتی زمانی به وجود می‌آید که مدیران اطلاعاتی درباره فرصت‌های سرمایه‌گذاری داشته باشند که سرمایه‌گذاران از آن بی‌اطلاع باشند. این کمبود اطلاعات کافی به احتمال زیاد مشکل عدم موفقیت بازار یا بازار ناکار را ایجاد می‌نماید. بنابراین، فراهم کردن گزارش و افشای یکپارچه مدل کسب و کار منجر به کاهش عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و ذینفعان شرکت می‌شود (ابوالفتحی و همکاران، ۱۴۰۰). در نتیجه ویژگی‌های شرکتی به نوعی سودمندی و خصوصیات کیفی اطلاعات حسابداری از جمله مربوط بودن و قابل اتکابودن را تحت تاثیر قرار می‌دهد.

براساس تئوری اقتضایی شرکت‌ها باتوجه به شرایط درونی خود به موضوع مدل کسب و کار به عنوان بخشی از گزارشگری یکپارچه واکنش نشان می‌دهند. بر این اساس ویژگی‌های شرکتی

و میزان افشای مدل کسب‌وکار بر اطلاعات حسابداری ارائه شده از سوی شرکت تاثیر گذار خواهد بود. با توجه به مبانی نظری ارائه شده فرضیه‌های سوم تا هفتم پژوهش به شرح زیر ارائه می‌گردد:

- افشای یکپارچه مدل کسب‌وکار بر برخی از ویژگی‌های شرکت تاثیر مثبت دارد.
- برخی از ویژگی‌های شرکت بر خصوصیات کیفی اطلاعات حسابداری تاثیر دارند.
- برخی از ویژگی‌های شرکت بر سودمندی اطلاعات حسابداری تاثیر دارند.
- افشای یکپارچه مدل کسب‌وکار بر خصوصیات کیفی اطلاعات حسابداری از طریق برخی از ویژگی‌های شرکتی تاثیر می‌گذارد.
- افشای یکپارچه مدل کسب‌وکار بر سودمندی اطلاعات حسابداری از طریق برخی از ویژگی‌های شرکتی تاثیر می‌گذارد.

پیشینه پژوهش

اسکارپلینی (۲۰۲۲)^۱: در پژوهش خود با عنوان اثرات یک مدل کسب‌وکار چرخشی (دایره‌ای): بارویکرد گزارشگری پایداری و چشم‌انداز حسابداری، به بررسی تاثیر مدل‌های کسب‌وکار در سطح اقتصاد خرد (شرکت) پرداخت، نتایج پژوهش حاکی از وجود عدم شفافیت و دقت اطلاعات گزارشگری حسابداری اجتماعی (پایداری) به دلیل عدم توجه به ماهیت مدل کسب‌وکار شرکت است. یافته‌های پژوهش بیان می‌کند که توجه به مدل کسب‌وکار مبتنی بر چرخه اقتصادی محصول (طول عمر محصول، ماهیت،...) چشم‌انداز روشنی برای حسابداری و گزارشگری پایداری ایجاد می‌نماید.

حکمت و همکاران (۲۰۲۰): به تعیین نقش شیوه‌های حسابداری (مدل کسب‌وکار و یکنواختی حسابداری) در حمایت از فرآیندهای تصمیم‌گیری از طریق بهبود روش‌های گزارشگری مالی پرداخته‌اند که می‌تواند برای ارزیابی موقعیت و عملکرد مالی یک شرکت استفاده شود. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که پذیرش یک سیستم حسابداری یکنواخت در عراق تحت یک اقتصاد متمرکز، ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری را به طور قابل توجهی افزایش می‌دهد، در حالی که سایر یافته‌ها تأثیر غیر قابل توجه مدل کسب‌وکار را بر ویژگی‌های

اطلاعات حسابداری نشان می‌دهد. میلیگی و آلین (۲۰۲۰)^۱، در پژوهش خود با عنوان بررسی افشای یکپارچه مدل کسب‌وکار بر سودمندی اطلاعات حسابداری، تأثیر کیفیت افشای گزارش‌های یکپارچه مدل کسب‌وکار بر قدرت پیش‌بینی اطلاعات حسابداری و ارزش شرکت‌ها را در بازار سهام مصر اندازه‌گیری نمودند. نتایج نشان داد که افشای گزارش‌های یکپارچه مدل کسب‌وکار منجر به افزایش محافظه‌کاری حسابداری و قیمت سهام و کاهش اقلام تعهدی اختیاری می‌شود. زینی، شارما، سامکین و دیوی (۲۰۲۰)^۲، در پژوهش خود با عنوان تأثیر افشای مدل کسب‌وکار بر ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری با استفاده از شاخص هیات بین‌المللی گزارشگری مالی بیان نمودن که افشای یکپارچه مدل‌های کسب‌وکار باعث بهبود ویژگی کیفی مربوط بودن می‌شود. همچنین یافته‌های این پژوهش حاکی از عدم وجود ارتباط بین افشای یکپارچه مدل کسب‌وکار و ویژگی بیان صادقانه بوده است. قنبرزاده (۱۴۰۱)؛ در پژوهش خود تحت عنوان کندوکاو تحلیلی در گزارشگری مالی مدل کسب‌وکار با استفاده از منطق فازی؛ نشان داد که خبرگان (۳۸ نفر)، تمامی ابعاد و مولفه‌های گزارشگری مدل کسب‌وکار را تایید کردند. همچنین نتایج این پژوهش حاکی از اهمیت بالای بعد شفافیت و روایی و بعد شفافیت اجتماعی است. قنبرزاده، مجتبی (۱۴۰۰)؛ در پژوهش خود با عنوان افشای اطلاعات الگوی کسب‌وکار بارویکرد ذی‌نفع‌محور برای بهبود محتوای اطلاعاتی گزارشگری مالی بیان نموده‌اند که گزارشگری مالی سنتی به دلیل ارائه ناقص ضعف‌ها و قوت‌های واحدهای تجاری اطلاعات کاملی را جهت تصمیم‌گیری ذینفعان فراهم نمی‌کند. لذا جهت رفع نواقص فعلی گزارشگری مالی (سنتی) و افزایش کیفیت اطلاعات حسابداری، در سال‌های اخیر، اصطلاح مدل کسب‌وکار می‌تواند نقشی اساسی در ارزیابی عملکرد شرکت‌ها داشته باشد. مهرانی، ساسان و قنبرزاده، مجتبی (۱۳۹۹) به ارائه الگوی گزارشگری مالی مبتنی بر مفهوم الگوی کسب‌وکار^۳ با استفاده از روش‌های تحلیل پرداختند. یافته‌های پژوهش شامل یک مدل نهایی با ۶ بعد، ۲۴ مولفه و ۵۰ شاخص بود. مدل بدست آمده می‌تواند به عنوان مدل بومی و بدیع برای گزارشگری مالی کاربرد داشته باشد. کردستانی و راستگویان (۱۳۹۸)؛ در پژوهش خود به بررسی افشای مدل کسب‌وکار با ارزش بازار سهام شرکت براساس مولفه‌های مدل کسب‌وکار پرداختند. در این

1. Melegy, M; & Alain
2. Zaini, S; Sharma, U; Samkin,G; & Davey
3. Business Model

پژوهش سعی شده است با توجه به ارائه گزارش مدل کسب‌وکار، گزارشگری مالی را ارتقاء داده، تا نسبت به ذینفعان پاسخگویی کافی از جانب بخش‌های مدیریت و امور مالی به وجود آید. علاوه بر این ترکیب دو رشته حسابداری و مدیریت صنعتی از دیگر موارد نوآوری این پژوهش بوده است. یافته‌ها نشان داد که مجموع افشای مدل کسب‌وکار تاثیر مثبت بر افزایش ارزش بازار سهام شرکت ندارد. ستایش و مهتری (۱۳۹۷)؛ در پژوهش خود با عنوان ارائه چارچوبی برای کلیات مبانی نظری گزارشگری یکپارچه در ایران بیان نمودند که ضرورت وجود گزارشگری از جهت توسعه شفافیت محیط اقتصادی شرکت‌ها و تصمیم‌گیری بهتر مدیران و سرمایه‌گذاران، غیر قابل انکار است. در این پژوهش، ضمن معرفی گزارشگری یکپارچه به عنوان آخرین تحول گزارشگری شرکت‌ها، به تدوین چارچوبی برای کلیات مبانی نظری این نوع گزارشگری شامل اهداف، مخاطبان، ویژگی‌های کیفی و محدودیت‌ها پرداخته شده است.

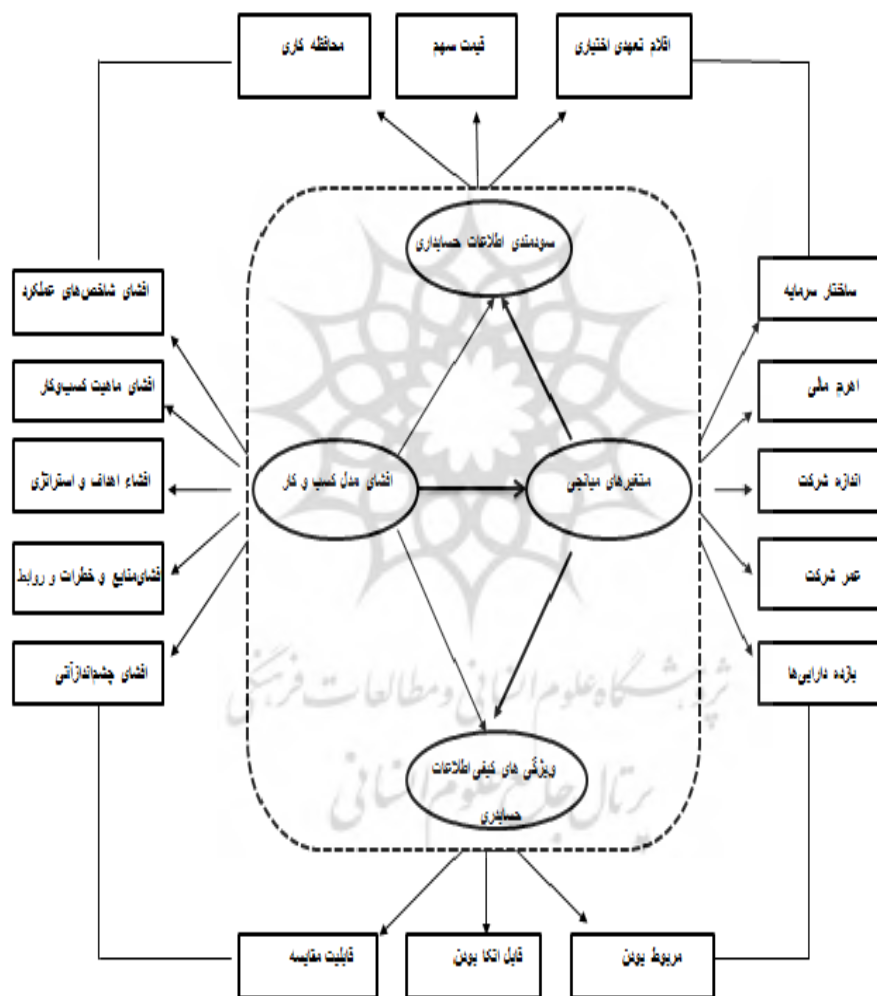
روش‌شناسی پژوهش

در پژوهش‌های که پژوهشگران آزمون بک مدل خاص از روابط بین متغیرها را دنبال می‌کنند، از تحلیل مدل سازی معادلات ساختاری استفاده می‌گردد (وو، ۲۰۱۰).^۱ این پژوهش با توجه به مبانی نظری ارائه شده درصدد است که ارتباط مشخصی را بین متغیرهای پژوهش بررسی نماید. خصوصیات کیفی و سودمندی اطلاعات حسابداری با توجه به برخی ویژگی‌های شرکت با مولفه‌های افشای مدل کسب‌وکار از لحاظ مبانی نظری دارای ارتباط علت و معلولی می‌باشند.

این پژوهش از زمره پژوهش‌های کمی و نوع پس‌رویدادی می‌باشد. به لحاظ روش اجرا توصیفی-هبستگی و کاربردی می‌باشد. در پژوهش حاضر برای گردآوری داده‌های مورد نیاز از روش تحلیل داده‌های ثانویه استفاده شده و داده‌های اولیه (خام) از طریق نرم افزارهای اکسل جمع‌آوری و آماده گردیده است. سپس برای بررسی داده‌های ثانویه و برآورد مدل‌های اندازه‌گیری هر کدام از متغیرهای مکنون (پنهان) از نرم افزار ایویوز ۱۲ و برای تحلیل و بررسی مدل‌های پژوهش نرم‌افزار اسمارت‌پی‌ال‌اس در دلبخش مدل اندازه‌گیری و مدل ساختاری استفاده شده است (سید عباس زاده و همکاران، ۲۰۱۲). جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه

شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است که از روش غربالگری و حذف سیستماتیک با توجه به معیارهای: سال مالی منتهی به پایان اسفندماه باشد، شرکت‌ها جزء موسسات مالی و لیزینگ نباشند، عدم تغییر فعالیت و یا تغییر سال مالی، امکان دسترسی به اطلاعات مورد نیاز شرکت، تداوم فعالیت در بورس از دوره مالی ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۹، نهایتاً تعداد ۱۰۹ شرکت به عنوان نمونه آماری انتخاب شده است.

جدول ۱. مدل ساختاری و مدل اندازه‌گیری پژوهش

اندازه‌گیری متغیرهای مدل اندازه‌گیری و مدل ساختاری پژوهش:

جدول ۲. متغیرهای مکنون و شاخص‌های اندازه‌گیری

متغیرهای پنهان	شاخص‌های اندازه‌گیری
	<p>مربوط بودن: ارزش پیش‌بینی‌کنندگی: همانند پژوهش‌های باروآ (۲۰۰۶)، شورورزی و نیکومرام (۱۳۸۹) و دیانتی دیلمی و ملک محمدی (۱۳۹۲):</p> <p>رابطه (۶)</p> $ROA_{i+1} = \lambda_0 + \lambda_0 ROA_t + \varepsilon_t$ <p>رابطه (۷)</p> $OCF_{i+1} = \alpha_0 + \alpha_1 E_t + \varepsilon_t$ <p>که در آن ROA بازده داری‌ها؛ E سودخالص و OCF جریان نقد عملیاتی است.</p> <p>ارزش تایید‌کنندگی: همانند پژوهش‌های باروآ (۲۰۰۶)، شورورزی و نیکومرام (۱۳۸۹) و دیانتی و دیلمی و ملک محمدی (۱۳۹۲)، رابطه زیر به عنوان معیار معکوس ارزش تایید‌کنندگی بکار گرفته شده است.</p> <p>رابطه (۸)</p> $FV_t = [PE_B + PE_A]$ <p>FV: بیانگر ارزش پیش‌بینی‌کنندگی می‌باشد. PE_B: خطای پیش‌بینی بازده داری (جریان نقد عملیاتی) آتی بدون در نظر گرفتن بازده داری (سود) سال جاری را نشان می‌دهد. PE_A: خطای پیش‌بینی بازده داری (جریان نقد عملیاتی) آتی با در نظر گرفتن بازده داری (جریان نقد عملیاتی) سال جاری است.</p>
ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری	<p>قابل اتکا بودن:</p> <p>ویژگی کامل بودن: همانند پژوهش دیانتی دیلمی و ملک محمدی (۱۳۹۲)، تعداد موارد عدم افشا در گزارش حسابرسی، بعنوان معیار معکوس کامل بودن اطلاعات بکاربرده می‌شود.</p> <p>ویژگی احتیاط: این ویژگی با استفاده از مدل خان و واتز (۲۰۰۹) اندازه‌گیری می‌گردد:</p> <p>رابطه (۱):</p> $\frac{E_{i,t}}{P_{i,t-1}} = \beta_0 + \beta_1 D_{i,t} + \beta_2 RET_{i,t} + \beta_{13} D_{i,t} \times RET_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$ <p>رابطه (۲):</p> $\frac{E_{i,t}}{P_{i,t-1}} = \beta_0 + \beta_1 D_{i,t} + RET_{i,t} \left(\mu_0 + \mu_1 SIZE_{i,t} + \mu_2 \frac{M}{B_{i,t}} + \mu_3 LEV_{i,t} \right) + D_{i,t} \times RET_{i,t} \left(\lambda_0 + \lambda_1 SIZE_{i,t} + \lambda_2 \frac{M}{B_{i,t}} + \lambda_3 LEV_{i,t} \right) + \varepsilon_{i,t}$ <p>رابطه (۳):</p> $c - Score = b_3 = \lambda_0 + \lambda_1 SIZE_{i,t} + \frac{M}{B_{i,t}} + \lambda_3 LEV_{i,t}$ <p>ویژگی بی‌طرفی: همانند پژوهش‌های باروآ (۲۰۰۶)، شورورزی و نیکومرام (۱۳۸۹) و دیانتی دیلمی و ملک محمدی (۱۳۹۲)، از دو معیار NEU1 و NEU2 به صورت مجزا جهت اندازه‌گیری بی‌طرفی استفاده می‌گردد:</p> <p>NEU1: در صورتی که سود هر سهم شرکت، در فاصله اولین طبقه سمت راست صفر توزیع هر سهم قرار گرفته باشد یک و در غیر این صورت صفر است. NEU2: اگر تغییرات سود هر سهم شرکت، در</p>

فاصله اولین طبقه سمت راست صفر توزیع تغییرات هر سهم قرار داشته باشد یک و در غیر این صورت صفر است. (طول طبقات ادرصد در نظر گرفته شده است و سود هر سهم و تغییرات سود هر سهم، بر اساس قیمت سال گذشته همگن شده‌اند).

ویژگی بیان صادقانه: همانند با پژوهش‌های باروآ (۲۰۰۶) و شورورزی و نیکومرام (۱۳۸۹)، قدرمطلق مقدار باقی مانده دو رابطه زیر که بیانگر اقلام تعهدی و غیرعادی می‌باشند، به عنوان معیار معکوس بیان صادقانه مدنظر قرار می‌گیرند (متغیرهای روابط زیر بر مبنای جمع دارایی‌های سال قبل همگن می‌گردند).
رابطه (۴):

$$TA_{i,t} = b_1 \left(\frac{1}{A_{t-1}} \right) + \beta_2 (\Delta REV_{i,t} - \Delta REC_{i,t}) + \beta_3 PPE_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

رابطه (۵):

$$TA_{i,t} = b_1 \left(\frac{1}{A_{t-1}} \right) + \beta_2 (\Delta REV_{i,t} - \Delta REC_{i,t}) + \beta_3 PPE_{i,t} + \beta_4 OCF_{i,t} + \beta_5 BM_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$$

به موقع بودن: همانند پژوهش مهدوی و جمالیان پور (۱۳۹۸)، اختلاف زمانی بین تاریخ پایان سال مالی و تاریخ گزارش (انتشار) صورت‌های مالی، منطبق با دستورالعمل اجرایی افشای اطلاعات شرکت‌های ثبت‌شده در سازمان بورس اوراق بهادار، به عنوان معیار ویژگی به‌موقع بودن اطلاعات حسابداری در نظر گرفته می‌شود.

قابلیت مقایسه: همچون مطالعات دی‌فرانکو و همکاران، حبیب و همکاران و چن و همکاران، رگرسیون سری زمانی طبق مدل زیر و با استفاده از سود شش ماهه ۴ سال اخیر منتهی به سال t و بازده سهام شش ماهه ۴ سال اخیر منتهی به سال t بکار گرفته می‌شود (فرجی و همکاران، ۱۳۹۹).

$$EARNINGS_{it} = \alpha_i + \beta_i RETURN_{it} + \varepsilon_{it}$$

جهت اندازه‌گیری میزان شباهت سیستم حسابداری شرکت i و j، دی‌فرانکو و دیگران واکنش

حسابداری دو شرکت i و j به رویدادهای مالی را به روش زیر اندازه‌گیری نموده‌اند.

$$E(EARNINGS)_{iit} = \alpha_i + \beta_i RETURN_{it}$$

$$E(EARNINGS)_{ijt} = \alpha_j + \beta_j RETURN_{it}$$

$$COM_{ijt} = -\frac{1}{8} \times \sum_{t=1}^t$$

$$|E(EARNINGS)_{iit} - E(EARNINGS)_{ijt}|$$

برای اندازه‌گیری ثبات رویه در حسابداری از رویکرد پژوهشگرانی مانند براوان و تاکر، پترسون استفاده شده است. این شاخص و معیار از دیدگاه هندسی بیان‌کننده کسینوس زاویه بین دو بردار می‌باشد. برای محاسبه و اندازه‌گیری درجه این تشابه در دو متن (تشکیل شده از دو بردار x و y) از مدل فضای برداری همانند مدل زیر استفاده می‌گردد.

$$\text{Cosine similrity}(d_1, d_2) = \frac{\sum_i x_i y_i}{\sqrt{\sum_i x_i^2} \sqrt{\sum_i y_i^2}}$$

$$x_i y_i = (w_1, w_2, w_3, \dots, w_n)$$

$$\|x_i y_i\| = \sqrt{w_1^2 + w_2^2 + \dots + w_n^2}$$

$$\sum_i X_i Y_i = W_{1,x} W_{1,y} + W_{2,x} W_{2,y} + \dots + W_{n,x} W_{n,y}$$

محافظه کاری حسابداری: مدل بال و شیوا کومار (۲۰۰۵):

$Acc_{it} = \beta_0 + \beta_1 DCFO_{it} - \beta_2 CFO_{it} + \beta_3 CFO_{it} * DCFO_{it} + \varepsilon_{it}$	
<p>قیمت سهام: مدل (متوکاوا، ۲۰۱۵):</p> $SP_{it} = \beta_0 + \beta_1 BV_{it} - \beta_2 EPS_{it}$	
<p>اقلام تعهدی اختیاری: از مدل اصلاح شده جونز (۱۹۹۱) توسط دیچو و همکاران استفاده شده است:</p> <p>فرمول: مدل (۱) اقلام تعهدی</p> $TA_{it} = IBEI_{it} - CFO_{it}$ <p>فرمول: مدل (۲) اقلام تعهدی اختیاری</p> $AT_{it} = \beta_0 + \beta_1 \frac{1}{A_{it}} + \beta_2 \frac{\Delta REV_{it} + \Delta AR_{it}}{A_{it-1}} + \beta_3 + \frac{PPE_{it}}{A_{it-1}} + \beta_4 \frac{ROA_{it}}{A_{it-1}} + \varepsilon_{it}$ <p>فرمول: مدل (۳) اقلام تعهدی غیراختیاری</p> $NDA_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 \frac{1}{A_{it}} + \alpha_2 \frac{\Delta REV_{it} + \Delta AR_{it}}{A_{it-1}} + \alpha_3 + \frac{PPE_{it}}{A_{it-1}} + \alpha_4 \frac{ROA_{it}}{A_{it-1}} + \varepsilon_{it}$ <p>مدل (۴):</p> $DAC_{it} = TA_{it} - NDA_{it}$	<p>سودمندی</p> <p>اطلاعات</p> <p>حسابداری</p>
<p>Size: برابر است با لگاریتم اندازه شرکت (ارزش بازار شرکت)، که از حاصلضرب تعداد کل سهام در قیمت بازار هر سهم شرکت t در سال t قابل محاسبه می‌باشد.</p> <p>ROA_{i,t}: بازده داری‌ها، این متغیر مساوی است با نسبت سود قبل از اقلام غیرعادی تقسیم بر کل داری‌های شرکت t در سال t.</p> <p>LEV_{i,t}: نماینده اهرم مالی شرکت t در سال t می‌باشد. در پژوهش جاری اهرم مالی از طریق نسبت ارزش دفتری کل بدهی بر ارزش دفتری کل دارایی محاسبه گردیده است.</p> <p>AGE_{i,t}: مساوی است با تعداد سال‌هایی که شرکت بعنوان عضو در بورس اوراق بهادار تهران پذیرش گردیده است.</p> <p>ساختار سرمایه</p> <p>Cit: سرمایه شرکت که با لحاظ نمودن لگاریتم سرمایه شرکت اندازه‌گیری و بررسی می‌گردد.</p> $Cit = \text{Log}(\text{Capitalit})$	<p>متغیرهای میانجی</p>

افشای یکپارچه مدل‌های کسب و کار

متغیر مستقل

هیات تدوین استانداردهای بین‌المللی (۲۰۱۰)^۱ بیانیه‌ای در مورد "نظریه مدیریت" صادر نمود و در آن اظهار داشت که "مدیریت باید توصیفی از برنامه عملیاتی شرکت را ارائه دهد تا به استفاده‌کنندگان گزارش‌های مالی کمک کند که ماهیت فعالیت شرکت‌ها و محیط خارجی را که در آن فعالیت می‌کنند، را بهتر بشناسند. برای اندازه‌گیری مولفه‌های کسب و کار از چک لیستی با پنج بخش به شرح زیر استفاده شده است:

پس از اندازه‌گیری مولفه‌های هر بخش از پنج جزء شاخص‌های افشای مدل کسب‌وکار از طریق تحلیل محتوای گزارش‌های هیات مدیره با در نظر گرفتن عدد (۱) برای هر یک از شاخص‌های افشای شده برای هر شرکت در هر یک از سال‌های دوره پژوهش و مشخصه عدد (۰) برای هر یک از شاخص‌های افشای نشده برای هر شرکت در هر سال جمع‌آوری شده است. (میچالاک، ۲۰۱۷؛ جونز، ۲۰۱۴).

جدول ۳. شاخص‌های افشای مدل کسب‌وکار مطابق با (IASB ۲۰۱۰)

<p>۱- ماهیت کسب‌وکار:</p> <ul style="list-style-type: none"> • زمینه‌ای که شرکت در آن فعالیت می‌کند. • بازارهای اصلی شرکت و موقعیت رقابتی در آن بازارها. • ویژگی‌های مهم محیط‌های (قانونی، نظارتی و اقتصادی کلان) که بر شرکت و بازارهایی که در آن فعالیت می‌کند تأثیر می‌گذارد. • خدمات و عملیات تجاری. • ساختار سازمانی شرکت. • چگونه ارزش ایجاد می‌شود (چیزی که شرکت را متمایز می‌کند، نه مزیت رقابتی آن و باعث ایجاد ارزش می‌شود). • فعالیت‌هایی شرکت و بازارهای اصلی که در آن واقع شده است. • بخش‌های اصلی تجارت در شرکت و اطلاعات در مورد آنها. • مروری بر عملیات و فعالیت‌هایی شرکت (پژوهش و توسعه، برنامه‌ریزی، طراحی، کنترل کیفیت و مدیریت روابط).
<p>۲- اهداف و استراتژی:</p> <ul style="list-style-type: none"> • اهداف و راهبردهای آینده این بخش. • منابعی که برای دستیابی به نتایج استراتژی‌های خود استفاده می‌شود. • عزم مدیریت در برخورد با روندهای بازار، تهدیدها و فرصت‌ها. • ابزارها و شاخص‌هایی که برای سنجش موفقیت شرکت در دوره پیشرفت استفاده می‌شوند. • تغییر در برنامه‌ها و استراتژی‌های بخش در دوره‌های آینده. • رابطه بین اهداف تعیین شده و استراتژی‌های آینده و اقدامات مدیریتی برای دستیابی به این اهداف. • حقوق مدیران را پرداخت کنید (ابتکاراتی که به موفقیت درازمدت شرکت کمک کرده‌اند (مانند بهبود فرآیند، آموزش کارمندان و مدیریت روابط)
<p>۳- منابع، خطرات و روابط:</p> <ul style="list-style-type: none"> • منابع مالی و غیرمالی قابل توجه. • استفاده از منابع برای دستیابی به اهداف اعلام شده. • اصلی‌ترین ریسک‌هایی که شرکت در معرض آن قرار دارد و تغییر در آن ریسک‌ها. • برنامه‌ها یا استراتژی‌های مدیریت برای پیش‌بینی یا کاهش این خطرات.

1. Michailesco

2. Jones

<p>• اثربخشی استراتژی‌های مدیریت در مدیریت ریسک (اثربخشی حاکمیت، کنترل و کنترل داخلی بر ریسک‌ها، سازوکارهای تقویت مدیریت ریسک اعتباری آینده و توانایی آن در مواجهه با ریسک‌های آینده)</p> <p>افشای خطرات اصلی استراتژیک، که عبارتند از:</p> <p>- ریسک عملیاتی: وقایع و شرایط داخلی که ممکن است بر قابلیت اطمینان، تداوم، کیفیت و کارایی عملیات شرکت تأثیر بگذارد و یا به داری‌ها آسیب برساند.</p> <p>ریسک تجاری: رویدادها و شرایطی که می‌تواند منجر به انحراف در بازده مورد انتظار در آینده شود یا بر نتایج برنامه‌ریزی شده تأثیر بگذارد.</p> <p>ریسک‌های مالی: به دلیل نوسانات در بازار، شرایط نقدینگی و ریسک‌های ارزی که در اجرای استراتژی تأثیر می‌گذارد، وجود می‌آیند.</p> <p>خطرات فناوری: مانند حملات سایبری به سیستم‌های تجاری و سرقت اطلاعات حساس.</p> <p>عواقب منفی یا فرصت‌های بالقوه این خطرات.</p> <p>• روابط این شرکت با سهامداران.</p> <p>• روابط چگونه بر مدیریت و ارزش شرکت تأثیر می‌گذارد.</p> <p>چگونه این روابط مدیریت می‌شود؟</p> <p>• شناسایی ذی‌نفعان و عوامل مهم تأثیرگذار بر محیط خارجی.</p>
<p>۴- چشم‌انداز آتی:</p> <p>• توضیحات عملکرد شرکت در این مدت نشان دهنده پیشرفت آن است.</p> <p>• عوامل موثر بر عملکرد شرکت.</p> <p>• رابطه بین نتایج و اهداف شرکت و استراتژی‌های آن برای دستیابی به این اهداف.</p> <p>• بحث، تحلیل و مقایسه تغییرات وضعیت مالی دوره جاری نسبت به دوره‌های گذشته.</p> <p>• آیا مدیریت شرکت تحلیلی از انتظارات خود و اقدامات مالی و غیرمالی این انتظارات (انتظارات سود و سود سهام برای سال آینده) ارائه می‌دهد؟</p> <p>• خطرات و مفروضات مورد نیاز برای ارزیابی احتمال دستیابی به اهداف.</p>
<p>۵- شاخص‌های عملکرد:</p> <p>• شاخص‌های کمی در مورد اهداف، خطرات و فرصت‌ها و تفسیر اهمیت و تأثیر آنها (آزمایش‌های استرس در الزامات بازل II و کنترل‌های نظارتی برای استاندارد کفایت سرمایه در الزامات بازل II).</p> <p>• پیوندهای بین عملکرد گذشته و حال، عملکرد فعلی و آرزوهای آینده شرکت.</p> <p>• شاخص‌های اصلی عملکرد که اقدامات مالی را با سایر مولفه‌ها ترکیب می‌کند.</p> <p>• عوامل موثر بر سود را توضیح دهید.</p> <p>• توضیح موارد و اقلام غیر معمول (موارد غیر تکراری که در صورت سود و زیان آورده شده‌است).</p> <p>• توضیح سرمایه‌گذاری مالی آینده در ارتباط با پیش‌بینی هزینه‌های انرژی و سرمایه.</p> <p>• عواملی که ممکن است جریان‌های نقدی آینده را تحت تأثیر قرار دهند، مانند تعهدات سرمایه‌ای و احتمالی).</p> <p>• ارزش افزوده در نتیجه عملکرد شرکت در فعالیت‌هایی آن مانند (سرمایه‌گذاری مجدد پول).</p> <p>منبع: (هیات استانداردهای بین‌المللی حسابداری، ۲۰۱۰)</p>

یافته‌های پژوهش: آمار توصیفی

جدول (۴) تحلیل توصیفی متغیرهای پژوهش را که شامل تعدادی از شاخص‌های پراکندگی و مرکزی است را نشان می‌دهد. میانگین اهرم مالی شرکت‌های نمونه پژوهش ۰/۵۳۸ می‌باشد که نشان می‌دهد بخش عمده‌ای از مصارف شرکت‌ها از محل بدهی‌ها تامین مالی شده‌است. مقایسه شاخص

مرکزی میانگین با شاخص مرکزی میانه متغیرها بیانگر این موضوع است که ارزش بخش قابل توجه‌ای از میانگین متغیرها، بیشتر از میانه آنهاست که نشان از وجود انحراف منطقی در توزیع هر متغیر می‌باشد. میانگین بازده دارایی‌های شرکت‌ها به میزان ۰/۱۵۵، بیانگر آن است که به ازای هر ۱۰۰۰ ریال سرمایه‌گذاری در دارایی‌ها، ۱۵۵ ریال بازدهی ایجاد گردیده‌است. میانگین شاخص‌های اندازه‌گیری افشای یکپارچه مدل‌های کسب و کار (افشای عملکرد و... افشای ماهیت) در محدوده حداقل ۰/۴۰۴ الی ۰/۴۲۵ بیانگر افشای این ویژگی‌های اختیاری توسط نزدیک به نیمی از شرکت‌های مورد مطالعه بوده‌است. تمایل شرکت‌ها به افشای این نوع ویژگی‌ها از مدل کسب و کار می‌تواند بیانگر این موضوع باشد که شرکت‌ها از توجه و اهمیت روز افزون افشای مدل کسب و کار برای استفاده‌کنندگان و بازارهای مالی آگاه هستند. همچنین میانگین ۰/۰۰۳ ویژگی مربوط بودن اطلاعات حسابداری در مقابل میانگین ۲/۰۰۵ ویژگی قابل اتکا بودن این ویژگی‌ها بیانگر این موضوع است که همچنان اطلاعات حسابداری با اتکا بر رخدادهای گذشته (گذشته نگر) نسبت به اطلاعات آتی تهیه و ارائه می‌گردد.

جدول ۴. آمار توصیفی متغیرهای مدل اندازه‌گیری پژوهش

متغیر مکنون	شاخص اندازه‌گیری	کمینه	بیشینه	میانه	میانگین	انحراف معیار	کشیدگی	چولگی
افشای یکپارچه مدل کسب و کار	افشای عملکرد	۰	۱	۱	۰/۴۲	۰/۴۹	۱/۰۹	۰/۳۰
	افشای چشم انداز آتی	۰	۱	۰	۰/۴۲	۰/۴۴	۱/۶۳	۰/۸۱
	افشای منابع و خطرات	۰	۱	۱	۰/۴۲	۰/۴۹	۱/۱۰	۰/۳۲
	افشای استراتژی	۰	۱	۱	۰/۴۲	۰/۴۹	۱/۰۸	۰/۲۹
	افشای ماهیت	۰	۱	۰	۰/۴۰	۰/۴۹	۱/۱۵	۰/۳۸
ویژگی‌های کیفی اطلاعات	قابل مقایسه بودن	-۱/۹۸	-۰/۰۱	-۰/۸۶	-۰/۹۸	۰/۵۶	۱/۸۳	-۰/۱۰
	قابل اتکا بودن	۰/۰۶۵	۴/۰۳	۲/۰۲	۲/۰۱	۱/۰۹	۱/۸۲	-۰/۰۱
	مربوط بودن	-۰/۴۶	۰/۶۹	-۰/۰۶	۰/۰۱	۰/۱۱	۷/۴۹	۰/۷۹
سودمندی اطلاعات حسابداری	محافظه‌کاری	-۰/۷۹	۰/۶۷	-۰/۰۱	۰/۰۶	۰/۲۲	۳/۴۲	-۰/۰۹
	قیمت سهم	۰/۶۹۳	۱/۴۹	۳/۳۰	۳/۳۹	۰/۶۹	۲/۹۹	۰/۳۳
	اقدام تعهدی	-۰/۵۹	۰/۸۷	۲/۰	۰/۲۰	۰/۲۲	۳/۴۹	-۰/۱۴
متغیرهای میانجی	بازده دارایی	-۰/۴۰	۰/۸۳	۰/۱۲	۰/۱۵	۰/۱۶	۴/۰۲	۰/۵۶
	ساختار سرمایه	۵/۴۵	۱۹/۹۱	۱۲/۹۷	۱۳/۰۸	۱/۹۳	۳/۹۹	۰/۳۳
	اهرم مالی	۰/۰۱۲	۰/۸۹	۰/۳۲	۰/۵۳	۰/۲۲	۲/۷۶	-۰/۰۱
	اندازه شرکت	۱۱/۳۴	۲۲/۱۴	۱۴/۸۱	۱۵/۱۶	۱/۸۳	۳/۲۴	۰/۶۷
	عمر شرکت	۸	۵۳	۲۱	۲۴/۰۹	۱۳/۱۱	۳/۱۱	۱/۰۹

برازش مدل های اندازه گیری

مقدار معیار برای مناسب بودن ضرایب بارهای عاملی $0/4$ می باشد (سیدعباس زاده و همکاران، 2012). شاخص های اندازه گیری هر یک از سازه های مدل بر اساس بارهای عاملی مربوطه، بجز شاخص قابل اتکا بودن که یکی از شاخص های خصوصیات کیفی اطلاعات حسابداری می باشد. مابقی دارای پایایی می باشند.

جدول ۵. بارهای عاملی شاخص های پژوهش

ردیف	شاخص-سازه	بارعاملی $0/6$	ردیف	شاخص-سازه	بارعاملی $0/6$
۱	افشای ماهیت کسب و کار	$0/773$	۹	محافظه کاری	$0/858$
۲	افشای اهداف و استراتژی	$0/808$	۱۰	اقدام تعهدی	$0/857$
۳	افشای منابع و خطرات	$0/820$	۱۱	قیمت سهام	$0/682$
۴	افشای شاخص عملکرد	$0/761$	۱۲	اندازه شرکت	$0/866$
۵	افشای چشم انداز آتی	$0/841$	۱۳	اهرم مالی	$0/553$
۶	قابل اتکا بودن	$0/112$	۱۴	بازده دارایی	$0/459$
۷	قابل مقایسه بودن	$0/706$	۱۵	ساختار دارایی	$0/860$
۸	مربوط بودن	$0/628$	۱۶	عمر شرکت	$0/513$

بررسی روایی ترکیبی متغیرهای مکنون پژوهش

بر اساس نتایج جدول (۶)، شاخص پایایی مرکب (CR) برای همه متغیرهای پنهان بزرگتر از $0/6$ می باشد (بر اساس شاخص پایایی مرکب (p) دلونین - گلدشتاین معیار قابل قبول $0/60$ است). همچنین جهت بررسی روایی متغیرهای مدل، از شاخص AVE استفاده شده است. مقدار متوسط واریانس استخراج شده (AVE) بر اساس مدل فرنل و لارکر (۱۹۸۱) بزرگتر از $0/50$ می باشد که بیانگر روایی مناسب مدل است. مطابق نتایج جدول (۶)، شاخص AVE برای همه متغیرهای پنهان بزرگتر از $0/5$ می باشد.

جدول ۶. ضریب روایی ترکیبی متغیرهای مکنون

متغیر مدل	ضریب CR	میانگین واریانس استخراجی (AVE)	متوسط اشتراک
افشای مدل کسب و کار	$0/990$	$0/642$	$0/642$
سودمندی اطلاعات حسابداری	$0/844$	$0/646$	$0/646$
ویژگی های کیفی اطلاعات	$0/600$	$0/502$	$0/502$

برازش مدل ساختاری

ضریب تعیین و ضریب تعیین تعدیل شده مربوط به مدل های وابسته (درونزا) مدل می باشد. ضریب تعیین تعدیل شده بیانگر میزان تاثیر یک متغیر برونزا بر متغیر درونزای دیگر است. مقادیر

۰/۱۹؛ ۰/۳۳ و ۰/۶۷ به عنوان معیار ارزیابی مقادیر در سطح ضعیف، متوسط و قوی می‌باشند. لذا براساس جدول (۷) مقدار ضریب R^2 متغیرهای درون‌زای پژوهش، مناسب بودن برازش مدل ساختاری را تایید می‌کند.

جدول ۷. ضریب تعیین و ضریب تعیین تعدیل شده متغیرهای مستقل

ردیف	متغیرهای مستقل	R	R^2
۱	سودمندی اطلاعات حسابداری	۰/۵۵۲	۰/۵۵۰
۲	ویژگی‌های کیفی اطلاعات	۰/۶۱۳	۰/۶۱۱
۳	متغیرهای میانجی	۰/۴۷۱	۰/۴۵۶

شاخص اندازه اثر F^2 برای تعیین شدت رابطه میان متغیرهای پنهان مدل می‌باشد که توسط کوهن (۱۹۸۱) معرفی شده‌است. به کمک این معیار می‌توان میزان اندازه اثر یک متغیر برونزا را بر روی یک متغیر درونزا در مدل معادلات ساختاری اندازه‌گیری نمود. کوهن به ترتیب سه مقدار ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ را برای میزان اثر ضعیف، متوسط و قوی بیان نمود.

جدول ۸. شاخص اندازه اثر F^2

متغیر	مدل کسب و کار	سودمندی اطلاعات حسابداری	متغیر میانجی	ویژگی‌های کیفی
افشای مدل کسب و کار	-	۰/۰۰۱	۰/۰۱۳	۰/۰۰۷
سودمندی اطلاعات حسابداری	-	-	-	-
متغیر میانجی	-	۰/۰۵۲	-	۰/۰۰۷
ویژگی‌های کیفی اطلاعات	-	-	-	-

بر اساس نتایج جدول (۸)، افشای مدل کسب و کار اثری نسبتاً ضعیف بر سودمندی اطلاعات، متغیرهای میانجی و خصوصیات کیفی اطلاعات دارد. متغیرهای میانجی نیز اثری نسبتاً ضعیف بر متغیرهای سودمندی و ویژگی‌های کیفی اطلاعات دارد. علت پایین بودن اندازه اثر ناشی از تعدد متغیرهای برونزای مدل بوده‌است.

برازش مدل کلی

مدل کلی شامل هر دو بخش مدل اندازه گیری و ساختاری می باشد. برای بررسی برازش مدل کلی، از معیار نیکویی برازش (GOF)، استفاده می گردد (صالحی و همکاران، ۱۳۹۶).

$$GOF = \sqrt{\text{average(communalities)} \times \text{average}(R^2)} = \sqrt{.581 \times .539} = .559$$

مقدار *communalities* از میانگین مقادیر اشتراکی متغیرهای پنهان (جدول (۵)) استخراج گردیده است. سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ به ترتیب مقادیر ضعیف، متوسط شاخص GOF را نشان می دهند. لذا مقدار ۰/۵۵۹ بیانگر برازش قوی مدل کلی پژوهش می باشد.

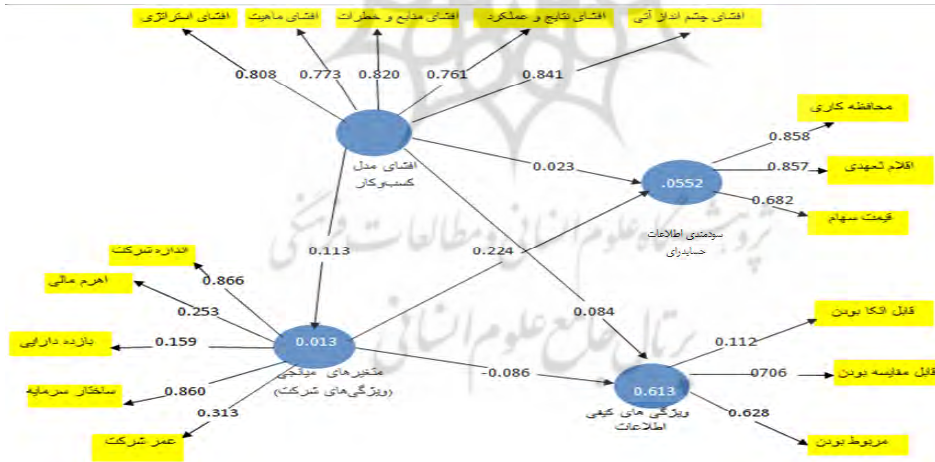
آزمون فرضیات مدل معادلات ساختاری پژوهش

بر اساس بارهای عاملی مدل های اندازه گیری پژوهش همه شاخص ها بجز شاخص قابل اتکا بودن، معیار مناسبی برای اندازه گیری متغیرهای پنهان پژوهش می باشند. ضرایب مسیر در شکل ۱-۳ بیانگر عدم تاثیر معنی دار اثرات مستقیم افشای داوطلبانه کسب و کار بر خصوصیات کیفی اطلاعات حسابداری و همچنین سودمندی اطلاعات حسابداری می باشد. از طرفی باتوجه به مقدار آماره $t(3,569)$ که بیشتر از ۱/۶۴ می باشد، افشای داوطلبانه بر متغیرهای میانجی اثر مثبت و معناداری دارد. مقدار آماره t بین متغیرهای میانجی و سودمندی اطلاعات حسابداری ۷/۰۵۴ است که بیشتر از ۱/۶۴ بوده و حاکی از تاثیر مثبت و معنادار متغیرهای میانجی بر سودمندی اطلاعات حسابداری می باشد. لیکن مقدار آماره t بین متغیرهای میانجی و خصوصیات کیفی ۲/۲۰۲ است که بیشتر از ۱/۶۴ بوده و نشانگر تاثیر منفی و معنادار متغیرهای میانجی بر ویژگی های کیفی اطلاعات حسابداری می باشد. اما ضرایب معناداری بیش از ۱/۶۴ مسیرهای مربوط به اثرات غیرمستقیم افشای داوطلبانه مدل های کسب و کار بر خصوصیات کیفی و سودمندی اطلاعات حسابداری از طریق متغیرهای میانجی (اندازه شرکت، بازدهی دارایی ها، ساختار سرمایه، اهرم مالی و عمر شرکت) حاکی از وجود تاثیر مثبت و معنی دار افشای داوطلبانه کسب و کار بر سودمندی اطلاعات حسابداری می باشد. همچنین نتایج پژوهش حاکی از این است که افشای داوطلبانه کسب و کار از طریق متغیرهای میانجی تاثیری منفی و معناداری بر خصوصیات کیفی اطلاعات حسابداری دارد.

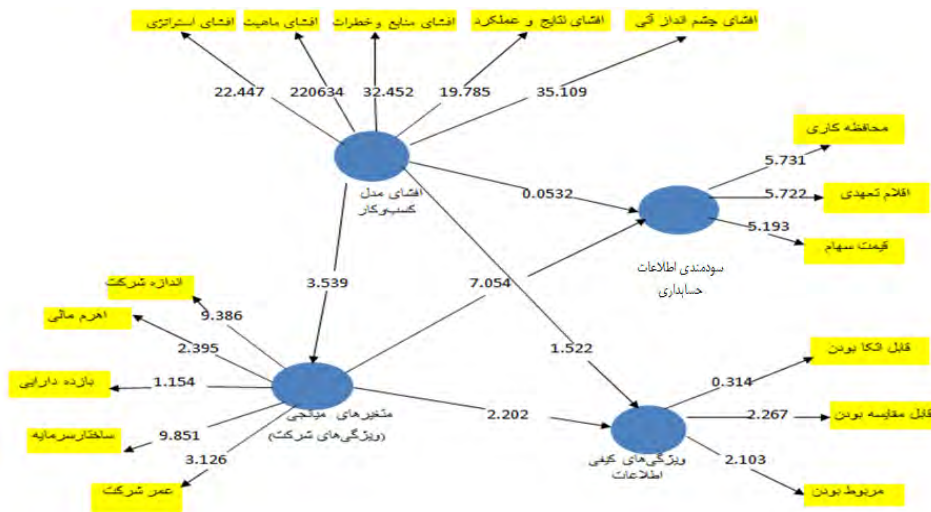
جدول ۹. آزمون تی ضرایب رگرسیونی اثرات مستقیم و غیرمستقیم

متغیر	ضرایب مسیر	میانگین ضرایب مسیر	۱. استاندارد	آماره t	سطح معنی داری
افشای مدل کسب و کار < سودمندی اطلاعات	۰/۰۲۳	۰/۰۵۱	۰/۰۴۳	۱/۱۱۲	۰/۲۶۲
افشای مدل کسب و کار -> متغیرهای میانجی	۰/۱۱۳	۰/۱۲۱	۰/۰۳۲	۳/۵۳۹	۰/۰۰۰
افشای مدل کسب و کار -> ویژگی‌های کیفی	۰/۰۸۴	۰/۰۶۸	۰/۰۵۵	۱/۳۴۶	۰/۱۷۹
متغیرهای میانجی -> سودمندی اطلاعات	۰/۲۲۴	۰/۲۳۶	۰/۰۳۲	۷/۰۵۴	۰/۰۰۰
متغیرهای میانجی -> ویژگی‌های کیفی	-/۰۸۶	-/۰۰۹۷	۰/۰۳۹	۲/۲۰۲	۰/۰۲۸
آزمون تی ضرایب رگرسیونی اثرات غیر مستقیم					
افشای مدل کسب و کار -> متغیرهای میانجی -> سودمندی	۰/۰۲۵	۰/۰۲۵۷	۰/۰۰۸	۳/۱۲	۰/۰۱
افشای مدل کسب و کار -> متغیرهای میانجی -> ویژگی‌های کیفی	-/۰۱	-/۰۱	۰/۰۰۶	۱/۶۹	۰/۰۹

بrazش مدل

شکل ۱. برازش مدل پژوهش (ضرایب مسیر)

شکل ۲. برازش مدل پژوهش (آزمون t ضرایب مسیر)

تعیین شدت تاثیر میانجی

جهت تعیین شدت تاثیر متغیر میانجی از آماره VAF استفاده می‌گردد. مقدار این آماره بین عدد ۰ و ۱ می‌باشد. هر مقدار شاخص VAF به عدد یک نزدیکتر باشد، بیانگر تاثیر قویتر متغیر میانجی می‌باشد. این شاخص نسبت تاثیر غیرمستقیم بر اثر کل را اندازه‌گیری می‌نماید.

جدول ۱۰. مقدار VAF مسیرهای مدل

میزان تاثیر غیر مستقیم	VAF	مسیر
۶۴/۷ درصد از اثر افشای داوطلبانه مدل کسب و کار بر سودمندی اطلاعات حسابداری از طریق ویژگی‌های شرکت تبیین می‌شود.	۰/۶۴۷	مسیر اول: افشای داوطلبانه، ویژگی‌های شرکت (میانجی) و سودمندی اطلاعات حسابداری.
۲۵/۶ درصد از اثر افشای داوطلبانه مدل کسب و کار بر خصوصیات کیفی اطلاعات از طریق ویژگی‌های شرکت تبیین می‌شود.	۰/۲۵۶	مسیر دوم: افشای داوطلبانه مدل‌های کسب و کار، ویژگی‌های شرکت و خصوصیات کیفی اطلاعات حسابداری.

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

پژوهش حاضر به بررسی تبیین اثر افشای یکپارچه مدل‌های کسب و کار بر خصوصیات کیفی و سودمندی اطلاعات حسابداری با توجه به برخی ویژگی‌های شرکت پرداخته‌است. نتایج

پژوهش حاکی از عدم وجود رابطه مستقیم معنادار بین افشای یکپارچه مدل‌های کسب و کار بر خصوصیات کیفی و سودمندی اطلاعات حسابداری می‌باشد. شرایط بازار ایران و فاصله روزافزون قیمت‌های جاری با مبنای بهای تمام شده تاریخی صورت‌های مالی و اطلاعات حسابداری می‌تواند از دلایل عدم وجود رابطه معنادار مستقیم باشد. همچنین نحوه افشای مدل کسب و کار شرکت‌ها با قابلیت کاربردپذیری پایین (در حال حاضر) به دلیل عدم وجود گزارشگری مالی مبتنی بر مدل کسب و کار یکی دیگر از دلایل عدم وجود ارتباط معنادار تلقی می‌گردد. یافته‌های پژوهشگرانی مانند حکمت والرویی (۲۰۲۰) نیز حاکی از عدم وجود ارتباط قابل توجه بین مدل‌های کسب و کار و ویژگی‌های اطلاعات حسابداری می‌باشد. در حالی که نتایج پژوهش میلی‌نی و ال عین (۲۰۲۰) نشان داده‌است که افشای یکپارچه مدل‌های کسب و کار بر سودمندی اطلاعات حسابداری تاثیر مستقیم دارد، نتایج پژوهش مذکور حاکی از تاثیر مثبت محافظه‌کاری و قیمت‌سهم و همچنین اثر منفی اقلام تعهدی بر افشای یکپارچه مدل‌های کسب و کار بوده‌است که تفاوت نتایج این پژوهش با پژوهش حاضر ممکن است به دلیل شرایط محیطی حاکم بر اقتصاد شرکتهای بورس اوراق بهادار ایران باشد. براساس نتایج پژوهش‌های مانند ساسانی و قنبرزاده (۱۳۹۹) موفقیت یا شکست یک مدل کسب و کار می‌تواند ناشی از الگوی باشد که برای آن در نظر گرفته شده‌است. همچنین نتایج پژوهش حاکی از آن است که متغیرهای میانجی شامل اندازه، بازدهی، عمر، اهرم مالی و ساختار سرمایه شرکت بر خصوصیات کیفی و سودمندی اطلاعات حسابداری تاثیر معناداری دارد.

نتایج پژوهش حاضر بیانگر تاثیر غیرمستقیم و مثبت افشای یکپارچه مدل‌های کسب و کار بر سودمندی اطلاعات حسابداری می‌باشد. به عبارتی افشای یکپارچه مدل‌های کسب و کار با توجه به اندازه شرکت، ساختار سرمایه، میزان بازدهی دارایی‌ها، عمر شرکت، سودمندی اطلاعات حسابداری را افزایش می‌دهد. نتایج پژوهش میلی‌گی و ال عین (۲۰۲۰) نیز بیانگر وجود رابطه مثبت و معنادار بین افشای یکپارچه مدل کسب و کار و سودمندی اطلاعات حسابداری بوده‌است. یافته‌های پژوهش با دیدگاه استانداردهای حسابداری ایران (نظریه عملیات جاری) مبنی بر دو بخش عملیاتی و غیر عملیاتی جریان‌های درآمدی منطبق می‌باشد. لذا در راستای پیاده سازی

موثر مدل کسب و کار باید به نقش، اهمیت و میزان تاثیر (وزن)، متغیرهای شرکت توجه ویژه گردد. همچنین بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر، افشای یکپارچه مدل کسب و کار شرکت‌ها بصورت غیرمستقیم تاثیر منفی و معنی‌داری بر خصوصیات کیفی اطلاعات حسابداری دارد. همسو با پژوهش ستایش و همکاران (۱۳۹۸)؛ هدف افشای مدل کسب و کار شرکت‌ها ارائه اطلاعات مفید در تصمیم‌گیری برای استفاده‌کننده‌گان است، لذا صرفاً ارائه اطلاعات شرکت‌ها در قالب گزارشگری مالی سنتی حسابداری ممکن است در تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاران از اهمیت گذشته برخوردار نباشد. ستایش و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهش خود با عنوان ارائه چارچوبی برای کلیات مبانی نظری گزارشگری یکپارچه در ایران بیان کردند که ضرورت وجود گزارشگری از جهت توسعه شفافیت محیط اقتصادی شرکت‌ها و تصمیم‌گیری بهتر مدیران و سرمایه‌گذاران، غیرقابل انکار است. لذا نتایج پژوهش حاضر نیز مشابه پژوهش مذکور بیانگر نیاز به ارائه و افشای مدل‌های کسب و کار در گزارشگری مالی نوین می‌باشد.

با توجه به ماهیت و ابعاد مولفه‌های افشای مدل کسب و کار بر اساس شاخص (IASB) و استخراج داده‌ها براساس تحلیل محتوای گزارشات هیات مدیره شرکت‌ها و از طرفی برداشت‌ها و دیدگاه‌های متفاوت شرکت‌ها مبتنی بر تصمیمات سیاسی، افشای اطلاعات دقیق از ماهیت فعالیت شرکت در گزارشات هیات مدیره را با محدودیت مواجه نموده است.

باتوجه به تلاش روز افزون پژوهشگران جهت رفع کمبودهای گزارشگری مالی در تحقیقات حوزه حسابداری و مدیریت با استفاده از مدل کسب و کار (BM)، پیشنهاد می‌گردد افشای مدل‌های کسب و کار در قالب الگوی بومی ارائه و تبیین گردد. از آنجایی که گزارش‌های مالی سنتی فعلی به تنهایی اطلاعات جامعی از کلیت و ماهیت فعالیت شرکت‌ها را ارائه نمی‌نمایند، لذا پیشنهاد می‌گردد شرکت‌های عضو بورس اوراق بهادار تهران در راستای ارتقای کیفیت گزارشات مالی خود به موضوع افشای مدل‌های کسب و کار توجه نمایند. همچنین با توجه به تاکید سازمان‌های حرفه‌ای حسابداری مانند شورای گزارشگری مالی بریتانیا، گروه مشاوره گزارشگری مالی اروپا و هیات تدوین استانداردهای بین‌المللی بر افشای اطلاعات مدل کسب و کار شرکت‌ها و شکل‌گیری تفکر جهانی در تدوین استانداردهای گزارشگری مبنی بر

مدل کسب‌وکار در مجامع حرفه‌ای، پیشنهاد می‌گردد از طرف نهادهای قانون‌گذار و نظارتی مانند سازمان بورس اوراق بهادار ایران، سازمان حسابرسی و ... جهت افزایش افق برد اندیشه خیرگان حرفه و همچنین آشنایی و آموزش شرکت‌ها با مفهوم گزارشگری مدل کسب‌وکار گام‌های موثری برداشته شود.

منابع

- ابوالفتحی، حسن؛ نوراله زاده، نوروز؛ جعفری، سیده محبوبه؛ خسروی، نگار (۱۴۰۰). بررسی پیامدهای اقتصادی کیفیت گزارشگری یکپارچه با توجه به نقش ویژگی‌های شرکتی. *پژوهش‌های تجربی حسابداری*، ۱۱(۴۰)، ۲۳۵-۲۶۲.
- اسدی، لیلا؛ واعظ، سیدعلی؛ جرجرزاده، علیرضا؛ کعب‌عمیر، احمد (۱۴۰۰). مسئولیت‌پذیری اجتماعی و ارزش‌آفرینی نقدی با تاکید بر نقش تعدیلی استراتژی کسب و کار. *پژوهش‌های تجربی حسابداری*، ۱۲(۴۳)، ۲۷-۶۸.
- ساسانی، مهران؛ مرادی، محمد؛ قنبرزاده، مجتبی (۱۳۹۹). ارائه الگوی گزارشگری مالی مبتنی بر مدل کسب و کار (BM). *مدیریت بازرگانی*، ۴(۱۲)، ۹۷۶-۱۰۰۵.
- ستایش، محسن؛ مهتری، زینب (۱۳۹۷). چارچوبی برای کلیات مبانی نظری گزارشگری یکپارچه در ایران. *پژوهش‌های حسابداری مالی*، ۱۱(۳۶)، صفحه ۸۵-۱۰۶.
- شورورزی، محمد رضا؛ نیکومرام، هاشم (۱۳۸۹). طراحی و تبیین مدلی برای ارزیابی کیفیت سود با استفاده از خصوصیات کیفی مفاهیم نظری گزارشگری مالی در ایران. *تحقیقات حسابداری. انجمن حسابداری ایران*، ۲(۷)، ۱۱۰-۱۲۷.
- فطرس، محمدحسن؛ بیگی، تورج (۱۳۸۸). الگوهای اندازه‌گیری سرمایه‌فکری با نگاه به بخش خدمات. *پژوهش‌گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی پرتال جامع انسانی*، ۳(۲۰)، ۱-۷.
- قنبرزاده، مجتبی (۱۴۰۱). کندوکاو تحلیلی در گزارشگری مالی مدل کسب و کار با استفاده از منطق فازی. *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۲۹(۱)، ۱۷۳-۲۱۲.
- قنبرزاده، مجتبی (۱۴۰۰). افشای الگوی کسب و کار: رویکرد ذینفع محور برای بهبود محتوای اطلاعاتی گزارشگری مالی. *رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری*، ۲(۵۵)، ۹۲-۱۱۴.
- قنبرزاده، مجتبی؛ هاشمی دهکردی، سیدجمال؛ وصال، علی (۱۴۰۰). تبیین الگویی برای افشای داوطلبانه اطلاعات مالی و غیرمالی مدل‌های کسب و کار. *چشم‌انداز حسابداری و مدیریت*، ۴(۳۹)، ۲۰-۶۹.
- کردستانی، غلامرضا؛ حسین، راستگویان (۱۳۹۹). ارتباط افشای مدل کسب و کار با ارزش بازار سهام شرکت. *حسابداری مدیریت*، ۱۳(۴۶)، ۱۷۳-۱۸۵.

- کردستانی، غلامرضا؛ موسویان خلیل آباد، سیدحمیدرضا (۱۳۹۲). رقابت بین سرمایه‌گذاران آگاه برای کسب اطلاعات محرمانه و قیمت‌گذاری و عدم تقارن اطلاعاتی. *فصلنامه مدیریت داری و تامین مالی*، ۲(۳۳) ۱۲۷-۱۴۴.
- مهرآذین، علیرضا؛ عباس نژاد، فاطمه (۱۳۹۲). اثر محافظه‌کاری و افشا بر هزینه سرمایه سهام عادی. *پژوهش‌های تجربی حسابداری*، ۳(۹)، ۹۰-۱۱۰.
- میرمحمدی، زهره؛ تالانه، عبدالرضا (۱۴۰۰). شناسایی سنجه‌های غیرمالی باروش تحلیل تم، *بررسی‌های حسابداری و حسابرسی*، ۲۸(۱)، ۱۶۱-۱۸۰.

References

- Asadi, L; Waez, S; Jarjarzadeh, A; & Kaabamir, A. (2022). Corporate Social Responsibility and Cash Value Creation by Emphasizing the Moderating Role of Business Strategy. *Empirical Research in Accounting*, 12(43), 27-68. (In Persian)
- Barua, A. (2006). Using the FASB'S qualitative characteristics in earning quality measures. <http://etd.lsu.edu>, Working paper, [online], 15, 2013.
- Chen, C. W; Collins, D. W; Kravet, T. D; & Mergenthaler, R. D. (2018). Financial statement comparability and the efficiency of acquisition decisions. *Contemporary Accounting Research*, 35(1), 164-202.
- De Franco, G; Kothari, S. P; & Verdi, R. S. (2011). The benefits of financial statement comparability. *Journal of Accounting Research*, 49(4), 895-931.
- Disle, C; Périer, S; Bertrand, F; Gonthier-Besacier, N; and Protin, P.H. (2016). Business Model and Financial Reporting: How has the Concept Been Integrated into the IFRS Framework? *Comptabilité Contrôle Audit*, 22(1), 85-119.
- EFRAG, 'Getting a better Conceptual Framework-The asset/liability approach: http://www.efrag.org/files/Conceptual%20Framework%202013/130911_CF_Bulletin_Asset-Liability_-_final.pdf. 2013b
- Fitras, M. H. & B. Toraj (2008). Intellectual capital measurement models with a view to the service sector. *Research Institute of Humanities and Cultural Studies, Comprehensive Human Portal*, 3(20), 1-7. (In Persian)
- FRC, (2016) Lab project report: Business model reporting, England, Financial Reporting Council.
- Habib, A; Hasan, M. M; & AlHadi, A. (2017). Financial statement comparability and corporate cash holdings. *Journal of Contemporary Accounting & Economics*, 13(3), 304-321.
- Hikmat H. Hassana, Yasser A. AL-Rawib, Satam S. Husseinc, a,bUniversity of Anbar, cUniversity of Tikrit, The Effect of Business Model and Strict Accounting Uniformity on Qualitative Characteristics of Accounting Information: *International Journal of Innovation, Creativity and Change*. www.ijicc.net, 14(2), 127-134. (2020).

- IASB (2010) Management commentary, practice statement .London: *International Accounting Standards Board*.
- IIRC, (2013) Business Model Background Paper For IR, Britani, IIRC.
- IIRC, (2011). *Towards Integrated Reporting: Communicating Value in the 21st Century*. London: International Integrated Reporting Council.
- IIRC, (2013a). *Consultation draft of the international <IR> framework*. London: International Integrated Report Council.
- Jones, Richard C. (2014) " Considering an Entity's Business Model in Financial Reporting" *Austin Journal of Accounting Audit and Finance Management*,1(1), 1-5.
- Kılıç, M. and Kuzey, C. (2018), "Assessing current company reports according to the IIRC integrated reporting framework", *Meditari Accountancy Research*, (26) 2, 305-333. <https://doi.org/10.1108/MEDAR-04-2017-0138>
- Kurdestani, Gh; & Hossein, R. (2019). The relationship between business model disclosure and the company's stock market value. *Management Accounting*, 13(46), 173-185. (In Persian)
- Kurdestani, Gh; & Mousavian Khalilabad, S. H. (2012). Competition among knowledgeable investors to obtain confidential information and pricing and information asymmetry. *Quarterly Journal of Management and Financing*, 2(33), 127-144. (In Persian)
- Lee, K. W; & Yeo, G, H. H. (2016). The association between integrated reporting and firm valuation. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 47(4), 1221-1250.
- Leisenring, J; Linsmeier, T; Schipper, k; & Trott, E. (2012). Business-model (intent)-based accounting. *Accounting and Business Research*, 42(3), 329-344.
- Lennard, Andrew (2007) "Stewardship and the Objectives of Financial Statements: A Comment on IASB's Preliminary Views on an Improved Conceptual Framework for Financial Reporting: The Objective of Financial Reporting and Qualitative Characteristics of Decision-Useful Financial Reporting Information" *Accounting in Europe*, 1,(4), 51-66.
- Macias, H. A; & Farfan, Lievano, A. (2017). Integrated reporting as a strategy for firm growth: multiple case study in Colom bia. *Meditari Accountancy Research*, 25(4), 605-628.
- Mehrazin, A; & Abbas, N. F. (2012). The effect of conservatism and disclosure on the cost of capital of common stock. *Experimental Accounting Research*, 3(9), 90-110. (In Persian)
- Melegy, M; & Alain, A. (2020). Measuring the effect of disclosure quality of integrated business reporting on the predictive power of accounting information and firm value. *Management Science Letters* , 10(6), 1377-1388.
- Michaïlesco, C. (2009). Qualité de l'information comptable. In *Encyclopédie de comptabilité, contrôle de gestion et audit* (Ed, Colasse, B.). Paris: Economica, 1219-1229.

- Michalak, Jan, Rimmel, Gunnar, Beusch, Peter & Jonall, Kristina (2017) "Business Model Disclosures " *Journal of Business Models*, 1(5), 51-73.
- Mirmohammadi, Z; & Talaneh, A. (2021). Identification of Nonfinancial Measures through Thematic Analysis Identifying Non-Financial Measures Based on Thematic Analysis Method. *Accounting and Auditing Review*, 28(1), 161-180. (In Persian)
- Osterwalder, A; Pigneur, Y; & Tucci, C. L. (2005). Clarifying Business Models: Origins, Present and Future of the Concept. *Communications of the Association for Information Systems, Lausanne*, 16, 1-25.
- Qanbarzadeh, M. H; Dehkordi, S. J; & Vasal, A. (1400). Explaining a model for voluntary disclosure of financial and non-financial information of business models. *Accounting and Management Perspectives*, 4(39), 20-69. (In Persian)
- Qanbarzadeh, M. (2021). Business model disclosure: a stakeholder-oriented approach to improve the information content of financial reporting. *New research approaches in management and accounting*, 2 (55), 114-92. (In Persian)
- Qanbarzadeh, Mojtabi (2022). Analytical exploration of business model financial reporting using fuzzy logic. *Accounting and Auditing Reviews*, 29(1), 173-212. (In Persian)
- Scarpellini, S.(2022), Department of Accounting and Finance, CIRCE Research Institute, University of Zaragoza, Faculty of Economics and Business, Gran Vía, 2, ES- 50005 Zaragoza, Spain. Email: sabina@unizar.es.
- Sassani, M; Moradi, M; & Qanbarzadeh, M. (2019). Providing financial reporting model based on business model (BM). *Business Management*, 4(12), 976-1005. (In Persian)
- Satish, M; & Mahtari, Z. (2017). A framework for general theoretical foundations of integrated reporting in Iran. *Financial Accounting Research*, 11(36), 106-85. (In Persian)
- Shiva Kumar, L(2013). 'The role of financial reporting in contracting', *Accounting and Business Research*, (43) 4, 125-147.
- Shurvarzi, M. R; & N. Hashem (1389). Designing and explaining a model to evaluate the quality of profit using the qualitative characteristics of the theoretical concepts of financial reporting in Iran. *Accounting research. Iranian Accounting Association*, 2(7), 110-127. (In Persian)
- Singleton Green, B. (2014). Should financial reporting reflect firms' business models? What accounting can learn from the economic theory of the firm. *Journal of Management & Governance*, 18(3), 697-706.
- Singleton-Green, Brian (2012) "Should financial reporting reflect firms' business models? What accounting can learn from the economic theory of the firm, *Journal of Management & governance*, 3(18), 697-706.
- Teece, D.J. (2010). Business Models, Business Strategy and Innovation. *Long Range Planning*, 43, 172-194.
- Wu, W. W. (2010). Linking Bayesian networks and PLS path modeling for causal analysis. *Expert Systems with Applications*, 37(1), 134-139.

- Zaini, S; Sharma, U; Samkin, G; & Davey, H. (2020). Impact of ownership structure on the level of voluntary disclosure: a study of listed family-controlled companies in Malaysia. *Accounting Forum*, 44(1), 1-34.
- Zhong, Y; & Li, W. (2017). accounting conservatism: *A literature review. Australian Accounting Review*, 27(2), 195-213.
- Zhou, S; Simnett, R; & Green, W. (2017). Does integrated reporting matter to the capital market? *Abacus*, 53(1), 94-132.

COPYRIGHTS

This is an open access article under the CC BY-NC-ND 4.0 license.

